

Tko je odgovoran za razdor - kamen, jabuka ili kost?

Vidović Bolt, Ivana

Source / Izvornik: **Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim III., 2013, 151 - 157**

Book chapter / Poglavlje u knjizi

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:992760>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-30**



Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)



FF press

Cijena: 100,00 kn
ISBN 978-953-175-446-0



9 789531 754460

Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim III.

FF press

Urednica
Dubravka Sesar

Slavenski jezici u
usporedbi s hrvatskim III

Izdavač
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača
Dr. sc. Damir Boras, red. prof.

Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim III.

Glavna urednica
Dubravka Sesar

Recenzenti
Akademik Stjepan Damjanović
Dr. sc. Željka Fink-Arsovski, red. prof.

Grafičko oblikovanje naslovnice
Marko Maraković

Računalni slog
Marko Maraković

Naklada
300 primjeraka

Tisak
Tiskara Rotim i Market, Lukavec

ISBN
978-953-175-334-0 (cjelina)
978-953-175-446-0 (Sv. 3)

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 844165

SLAVENSKI JEZICI U USPOREDBI
S HRVATSKIM
III.

ur. Dubravka Sesar


Zagreb, 2013.

IVANA VIDOVIĆ BOLT

TKO JE ODGOVORAN ZA RAZDOR – KAMEN, JABUKA ILI KOST?*

Frazeološki fond svakoga jezika obogaćuje se na različite načine. Novi frazemi često nastaju iz tzv. okazionalizama, desemantiziranih sveza koje tek nakon dulje i kontinuirane uporabe poprimaju status „pravoga“ frazema, dakle, ustaljene desemantizirane sveze. Nisu rijetki primjeri preuzimanja frazeoloških jedinica iz drugih jezika, a opažamo i nastanak novih frazema koji su rezultat frazeoloških igara – proširenja sastava postojećih frazema, elipsa, kontaminacija sastavnica već ustaljenih desemantiziranih sveza i sl. Možemo, dakle, ponajprije govoriti o proširenju fonda iako bilježimo i frazeološke sveze koje polako izlaze iz uporabe te prelaze iz aktivnoga sloja u pasivni. Takve sveze također mogu poprimiti status tzv. frazeoloških oživljenica ako ih govornici počnu aktivnije koristiti.

Uočljivo je da se frazeološki fond u najmanjoj mjeri proširuje frazemima biblijskoga i antičkoga podrijetla. Frazemi toga podrijetla uglavnom su davno ušli u jezik, ali i među njima postoje oni koji napuštaju aktivni sloj jezika pa zbog toga nisu uvršteni u suvremene frazeološke rječnike. Kako su u jeziku prisutni i frazemi koji su sve češće u uporabi, realno je očekivati i njihovu skoriju frazeografsku potvrdu. S obzirom na promjene u sastavu frazeološkoga fonda ne čudi što takav vrlo zanimljiv proces privlači pažnju istraživača.

Istodobno, stalno je pitanje u kojoj su mjeri govornici svjesni izvora i podrijetla takve desemantizirane sveze čak i kada ih rabe često i u njihovu pravilnom značenju. Isto se pitanje može postaviti i za one frazeme koji se smatraju isključivo nacionalnima.¹

1. kamen razdora – kamień niezgody

Prateći frazeološki fond hrvatskoga i poljskoga jezika uočili smo sve učestaliju pojavu frazema *kamen razdora* i *kamień niezgody* koji nisu ovjereni ni u jednom od rječnika obaju jezika.² U obama se jezicima frazemi pojavljuju u različitim funkcionalnim stilovima, a opisuju izvor odnosno povod, razlog sukoba, različitih nesporazuma i svađa.

U hrvatskom jeziku frazem *kamen razdora* odnosi se na osobu, iako rjeđe, dok češće opisuje nešto neživo (predmet, događaj, instituciju) što izaziva određeni sukob, prepreku ili razmirice. U poljskom se jeziku, sudeći prema potvrdama, odnosi samo na nešto neživo.

* Rad je izmijenjena i dopunjena verzija članka „Who is responsible for discord – the apple, the stone or the bone?“ objavljena u zborniku međunarodnoga frazeološkog poljsko-japanskoga projekta – *Focal Issues of Phraseological Studies I*, ur. Joanna Szerszunowicz, Białystok 2012., str. 355–368.

¹ O tome svjedoče i različita istraživanja provedena među izvornim govornicima, a koja su se temeljila na provjeri poznaju li izvorni govornici podrijetlo određenoga nacionalnoga frazema, tj. znaju li protumačiti njegovu etimologiju (usp. Vidović Bolt, Kodrić 2011).

² Uspoređujući rezultate istraživanja provedenog 2009. i rezultate iz 2012. vidljiva je sve učestalija uporaba frazema *kamen razdora*.

- *Kamen razdora* postao petogodišnji sin (N³).
- Ne znam bi li Sammir bio Štimcu vrijednost više ili *kamen razdora* (N).
- „Neću biti *kamen razdora*, to nije dobro za Hrvatsku” (N).
- „Volio bih obući hrvatski dres, ali ne želim biti *kamen razdora*” (G⁴).
- Nadzor nad DTK-om je pak *kamen razdora* između glavnih partnera i države u informatičkom poslu (G).
- Manistra – *kamen razdora* (G).
- Taj predugovor je inače bio *kamen razdora* zbog kojeg se blokirala bilo kakva gradnja – Bandićeva ili Čačićeva modela (G).
- *Kamen razdora* iz Kašteła završio u Podstrani (N).
- Chyba na zawsze pozostanie tajemnicą, w jaki sposób ta drobna, niepozorna kobieta, dokonała rzeczy niemożliwej: *kamień niezgody* pękł i ludzie przebaczyli sobie wszelkie urazy (G).
- Komorowski dodał, że ‚zbrodnia katyńska i katyńskie kłamstwo to *kamień niezgody* między naszymi krajami’ (G).
- Nie trzeba przypominać, że jednym z *kamieni niezgody*, który wywołał rozłam Kościół w XVI w., była praktyka odpustów (G).

Budući da su dva međusobno ekvivalentna frazema uočena u dvama službenim jezicima dviju geografski udaljenim državama, postavlja se pitanje načina njihova nastanka. S obzirom na leksički sastav, ali i strukturu, zaključujemo da su frazemi rezultat kontaminacije (kombinacije) dvaju frazeografski potvrđenih frazema – u hrvatskom *kamen smutnje* (*spoticanja*) i *jabuka razdora*, a u poljskom *kamień obrazu* i *jabłko niezgody*.

2. kamen smutnje (spoticanja) – kamień obrazu

Matešić (1982: 227), kao i Vrgoč i Fink-Arsovski (2008: 304), navodi frazem *kamen smutnje* (*spoticanja*) u značenju ‘uzrok, povod, svađe (razdora)’. I u *Hrvatskom frazeološkom rječniku* (2002: 105) frazem je objašnjen kao ‘uzrok smutnje (svađe, razdora, nerazumijevanja), osnovna (glavna) smetnja *komu za što*’.

Frazem *kamień obrazu* u značenju ‘uzrok, povod sukobu’ uvrstili su u svoje rječnike Skorupka (1996: 315) i Godyn (1997: 83), a prisutan je i u rječnicima novijega datuma Z. i M. Dominów (2010: 82) te Dereña i Polańskog (2009: 198). Koziara (2000: 84) potvrđuje da je riječ o svezi koja se odlikuje iznimnom ustaljenošću.

Kamen *spoticanja* je u Bibliji i simbolika Boga koji sebe samoga naziva „kamenom *spoticanja*” odnosno „stijenom posrtanja” (Iz 8, 10–14) (Fouilloux et al., 1999: 97). Kamen predstavlja snagu, čvrstinu, što se također izvodi iz biblijske simbolike (usp. Petar Stijena).

Promatrajući zastupljenost obiju fakultativnih sastavnica hrvatskoga frazema zaključili smo da razlika u uporabi nema jer obje inačice funkcioniraju u jeziku kao potpuni sinonimi.

Hrvatski frazem *kamen smutnje* (*spoticanja*), kao i frazem *kamen razdora*, češće upućuje na nešto neživo – pojave, predmete, događaje, postupke, procese i sl.

- Iako je *Gospodar prstenova* naizgled lagana i zabavna literarna tvorevina, prava istina je da je navedena knjiga pravi *kamen smutnje* (...) (G).
- Kulturna vijeća su *kamen smutnje* (G).
- Govoreći o nastanku Antologije, autor Ante Stamać rekao je da je tri godine radio na njoj u tajnosti, kako ne bi bila „*kamen smutnje*“ (G).
- *Kamen spoticanja* glasanje dijaspore (N).
- Ljubljanska banka – posljednji *kamen spoticanja* (G).
- Predsjednička fotelja *kamen spoticanja* u Kamenjarki (N).

Navodimo nekoliko zabilježenih primjera u kojima frazem upućuje na osobu:

- Kao pravi *lindovac* ne želim, a ne mogu ni zamisliti, da budem *kamen smutnje* i razlog *razdora* među uvijek složnim ansamblom (N).
- Vojković i dalje *kamen smutnje* u HSLU-u (G).
- Tadić kao *kamen smutnje* između Kosor i Josipovića (G).
- Milan Bandić: Ako sam ja *kamen spoticanja*, a očito jesam, dat ću ostavku! (G).

Nerijetko se u primjerima pojavljuju obje sastavnice (i *smutnja* i *spoticanje*) čime se naglašavaju važnost i težina opisanih problema:

- „Drveni štand za prodaju voća nedaleko od recepcije kampa Bi Village postao je novi *kamen smutnje* i *spoticanja* u ionako narušenoj komunikaciji između vlasnika kampa i Općine Fažana” (G).
- Ne bih želio da ogradni zid oko crkve te sama njezina obnova budu *kamen smutnje* i *spoticanja* jer nam zaista nikome to ovog trena ne treba (N).
- Nema ta ekipa više onu zvjezdanu auru koja je često bila *kamen smutnje* i *spoticanja* (G).

Poljskim frazemom *kamień obrazu* opisuje se nešto neživo.⁵

- Dla innych to prawdziwy *kamień obrazu* – źródło licznych podziałów i wynaturzeń doktrynalnych, takich jak na przykład teologia sukcesu (G).
- Samodzielna, nieskonsultowana z władzami inicjatywa Episkopatu była dla przywódcy PZPR przejawem samowoli i nielojalności, istnym *kamieniem obrazu* (G).
- Drugi powód jest jeszcze bardziej znamienity: *kamieniem obrazu* stało się wpuszczenie na łamy Elżbiety Isakiewicz jako skrajnej prawicy i antysemitki (G).

3. jabuka razdora – jabłko niezgody

Drugi frazem koji je, prema našem mišljenju, poslužio u nastanku desenantizirane sveze *kamen razdora* je frazem *jabuka razdora* ovjeren u Matešićevu *Frazeološkom rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika* (1982: 208) u kojem se navodi kako označava ‘uzrok, razlog,

³ Oznaka za primjer pronađen u dnevnim ili tjednim novinama.

⁴ Oznaka za primjer pronađen na mrežnom pretraživaču Google.

⁵ Nije pronađena nijedna pisana potvrda uporabe frazema u opisu osobe iako izvorni govornici tvrde da frazem rabe i u tom kontekstu.

povod svade ili sukoba'. Potvrđen je i u *Hrvatsko-njemačkom frazeološkom rječniku* u redakciji istoga autora (1988: 183), te u *Hrvatsko-engleskom frazeološkom rječniku* D. Vrgoča i Ž. Fink-Arsovski u kojem je objašnjen kao 'predmet spora (svađe), sporni predmet' (2008: 284). U *Hrvatskom frazeološkom rječniku* A. Menac, Ž. Fink-Arsovski i R. Venturina (2003: 97) frazem je čak objašnjen frazomom 'kamen smutnje, predmet spora (svađe)'. Poljski je frazem *jablko niezgody* također zabilježen u frazeološkim rječnicima (Skorupka 1996: 298, Dereń i Polański 2009: 187).

U objema se kulturama jabuka vezuje uz biblijski motiv, odnosno uz Adama i Evu i prvi čovjekov grijeh iako se u Knjizi Postanka spominje plod koji ljudskom stvorenju otvara oči i pomaže mu spoznati razliku između dobra i zla, ali se ne navodi da je doista riječ o jabuci. Neovisno o tome, jabuka je do danas zadržala svoj status simbola zla i dobra, razdora i pomirenja. Hall (1998: 131) spominje kako su jabuku „možda, rani kršćanski umjetnici posudili s klasične slike o zlatnoj jabuci Hesperida.“ Unatoč raznolikoj simbolici jabuke (Nowakowska 2005: 120) i mogućim modelima tumačenja etimologije, ovaj je frazem, već internacionalnoga karaktera, antičkoga podrijetla jer se u semantičkom talogu pojavljuje znani nam mit o jabuci koju je božica Erida bacila na vjenčanju božice mora Tetide i kralja Peleja. Naime, Erida se naljutila jer nije bila pozvana na svadbu, a poziv joj je uskraćen kako svojom nazočnošću mladencima i uzvanicima ne bi pokvarila slavlje i raspoloženje. Pojavivši se nepozvana, bacila je na stol zlatnu jabuku s natpisom: καλλίστη – „Najljepšoj“ što je bio povod sukobu između triju božica koje su se natjecale za naslov najljepše – Here, Afrodite i Atene. Zeus je trebao presuditi koja je od njih najljepša, ali je, ne želeći se nijednoj zamjeriti, pozvao Parisa da on to učini. Paris je odlučio podijeliti jabuku na tri dijela. Hera mu je obećala da će biti gospodar Azije, Atena, kao božica mudrosti, da će pobjeđivati u svim bitkama i biti najprivlačniji muškarac, a Afrodita pak najljepšu ženu i pritom je opisivala Helenu, Zeusovu i Ledinu kći, koja se izlegla iz labudova jajeta i bila udana za spartanskoga kralja Menelaja. Obećala mu je i da će utjecati na Helenu kako bi ljubav bila uzajamna. Naposlijetku se Paris odlučio za Afroditu i njoj darovao zlatnu jabuku. Smatra se da je to neposredno i uzrok Trojanskom ratu do kojega je došlo jer je Paris oteo Helenu. Taj je mitski prizor čest motiv i na slikama pa ga je tako ovjekovječio i Frans Floris (1519.–1570.) na svojoj slici nazvanoj „Paris daje zlatnu jabuku Afroditi“.

Hrvatski primjeri pokazuju da se i frazem *jabuka razdora* češće odnosi na nešto neživo⁶ te da uglavnom stoji uz glagole *baciti* i *ubaciti* ili glagolsku imenicu, čime se priziva mitološki motiv bacanja jabuke, odnosno uz glagole *unositi*, *postati* kojima se označava početak opisivanoga sukoba odnosno razmirica ili nesporazuma:

- Tako je Saddam uspio ubaciti *jabuku razdora* između Rusije i Amerike, dviju stalnih članica Vijeća sigurnosti, u kojem raspoložu snagom veta (N).
- (...) prekršila naš prijašnji dogovor, sugerirala građanima kako nema smisla da više daju potpise za referendum i pokušala *baciti jabuku razdora* (N).
- Objava registra branitelja samo je bacanje *jabuke razdora* među Hrvate (G).

⁶ Potvrđuje i *Hrvatsko-engleski frazeološki rječnik* navedeno značenje 'predmet spora (svađe), sporni predmet' (2008: 284), dakle, precizirano je da je posrijedi ipak nešto neživo što izaziva sukobe.

- Svjestan je toga i autor logistike Zdravko Mamić, pa svojim izjavama nastoji dodatno unositi *jabuke razdora* među 'bijeje' (N).
- Otočje u južnom Atlantiku, otkriveno u 16. stoljeću, od nenaseljene hrpe kamenja u hladnom moru petstotinjak kilometara istočno od Ognjene Zemlje postalo je takva *jabuka razdora* da je zbog njega vođen prvi rat između dviju zapadnih država, saveznica SAD (N).

Spomenute česte promjene u frazeološkom fondu potvrđuje i ovaj frazem jer se u posljednje vrijeme odnosi i na osobu, a uglavnom se pojavljuje i u tekstovima i naslovima sportskih vijesti.

- Niko Kranjčar je mnogim stvarima obilježio hrvatski nogomet. Bio je *jabuka razdora* između sjevera i juga, kada je iz Dinama prešao u Hajduk (N).
- Nevolje u crno-plavom raju: Adriano *jabuka razdora* između Mourinha i Morattija (G).

Poljski se frazem odnosi samo na nešto neživo (katkad i apstraktno) što je predmet sukoba i nesporazuma, ali nisu pronađene potvrde uporabe frazema s glagolom *rzucić* (hrv. baciti).

- *Jabłkiem niezgody* pomiędzy Oskarem i Pawłem są gry komputerowe. Paweł zawsze uważa, że gry, które posiada, są lepsze (G).
- Komputer w naszym domu to istne *jabłko niezgody*, bo ciągle się o niego kłócimy (G).
- I nieładnie że kościół nie widzi tego że ten krzyż jest *jabłkiem niezgody* i nienawiści między ludźmi (G).
- *Jabłkiem niezgody* jest kwestia dziewictwa. Z Pisma dość jasno wynika, że kobieta powinna zachować czystość do ślubu (G).

4. kost razdora – kość niezgody

U ovom istraživanju, potaknutom učestalošću i rasprostranjenošću frazema *kamen razdora* u hrvatskom kao i njegova ekvivalenta *kamień niezgody* u poljskom jeziku, nametnula nam se nužnost propitivanja prisutnosti još jedne ustaljene desenantizirane sveze čija je učestalost također sve uočljivija – *kost razdora*. Zapazili smo da i u poljskom jeziku egzistira potpuno ekvivalentni frazem – *kość niezgody*, uvršten u rječnik R. Lebde (2005: 105) te E. Dereń i E. Polańskoga (2009: 229) u značenju 'povod, uzrok, izvor sukoba, konflikta'. Hrvatski frazem *kost razdora*, kao ni frazem *kamen razdora*, nije leksikografski ovjeren, ali dijeli značenje sa svim analiziranim frazemima.⁷

Kost je, kao najtrajniji dio tijela, simbol čvrstoće, snage i kreposti (RS 2007: 309), ali se često spominje i u magijskim i drugim okultnim ritualima i obredima kada simbolizira

⁷ Matešić (1982: 264) bilježi frazem *baciti kost između (među)* koga 'zavadiiti koga, unijeti razdor, svadu među koga'. Vrgoč i Fink-Arsovski (2008: 351) navode frazem *baciti (dobaciti) kost* komu koji se upravo zbog rekcije razlikuje i značenjem koje glasi 'zadovoljiti koga kakvom sitnicom, dati komu samo mali dio čega'. U Skorupkinu Frazeološkom rječniku (1996: 350) uz frazem *rzucić kości niezgody* stoji uputnica na frazem *jabłko niezgody* dok je u novijim frazeološkim rječnicima naveden imenički oblik sveze – *kość niezgody*.

smrt, novi početak, pročišćavanje i sl. Međutim, simbolika kosti ne može se dovesti u vezu sa značenjem frazema koje je identično značenju preostalih, ovdje analiziranih frazema, nego se, s obzirom na nepoznavanje mitološke ili biblijske poveznice, nameće zaključak da su poticajni impulsi iskustvo i znanje o svijetu, odnosno da je u pozadini slika bacanja kosti među životinje (uglavnom pse) koje su se spremne za nju boriti.

Dakle, moguće je utvrditi da je posrijedi još jedna frazeološka igra – supstitucija prve imeničke sastavnice hrvatskih frazema *jabuka razdora* odnosno *kamen razdora* imenicom *kost* kao i zamjene također prve imeničke sastavnice u poljskim frazemima *jablko niezgody* i *kamień niezgody* imenicom *kość*.

Istodobno, nije isključeno da je u hrvatskom jeziku došlo i do modifikacije frazeografski potvrđenoga frazema *baciti kost između (među)* koga dodavanjem imeničke sastavnice *razdor* u genitivu, ali istodobno i do odbacivanja prijedložnih inačica kao i glagolske sastavnice pa odatle frazem imeničke strukture – *kost razdora*.

U poljskom jeziku u postupku nastanka imeničkoga frazema dolazi, osim spomenute supstitucije, također i do redukcije, ukidanja glagolske sastavnice *rzucić* i promjene broja prve imeničke sastavnice (*kości – kość*). Naime, kako bacanje kostiju nosi simboliku stvaranja razdora među suprotstavljenim stranama, takva je sveza i logički opravdana.

- Čim je stigao famozni bivši PTSP-ovac Matić je nastavio sagu o popisu branitelja koji je *kost razdora* samo takav. Tko baca *kost razdora* među branitelje, ne zanima ih previše (G).
- Da se preciznije izrazim – preferirate EU kao kamen spoticanja, kao *kost razdora* jer znadete da se nikad oko toga neće okupiti svi rodoljubi (G).
- Danas je Dayton *kost razdora* (N).
- Katyńska *kość niezgody* w relacjach Warszawy i Moskwy zostanie pochowana razem z prezydentem Kaczyńskim (G).
- Nowa *kość niezgody* w komisji hazardowej: stenogramy (G).
- Mało jest pozycji na rynku księgarskim, które by w sposób zwięzły, treściwy i merytoryczny, a zarazem niezwykle ciekawy i całkowicie naukowy przybliżały czytelnikowi istotę problemu teorii ewolucji oraz podstawy wiary w stwarzanie. Taką potrzebę niewątpliwie zaspokaja niewielka książka *Kość niezgody. Czy teoria ewolucji jest prawdziwa?*, której autorką jest brytyjska biolog, pochodzenia australijskiego, Sylvia Baker (G).

U obama se jezicima imenički frazemi često pojavljuju uz glagole *baciti* i *ubaciti* odnosno *rzucić*.

- Glasoviti hrvatski novinar Ivica Žuro, ubacio *kost razdora* među rukovodstvo SDP-a grada Trilja izazvavši pravi rat između predsjednika i tajnika stranke (G).
- Žao nam je što je bačena nova *kost razdora* ili nesporazuma na toliko potrebnu povezanost turističke ponude s eno-gastro uslugama, te kulturom stola i življenja (Vjesnik, 1. 8. 2004.).
- Absurdalną decyzją *rzucili kość niezgody* między polskie społeczeństwo (G).
- Najlepiej *rzucić* w eter *kość niezgody*, aby zamieszać w wykreowanym partyjniackim systemie (G).

Pronađen je samo jedan poljski primjer u kojem se frazem odnosi na osobu, u ovom slučaju na pripadnike nacionalne skupine:

- Czeczeni – *kość niezgody* Rosjan i Polaków (G).

5. Zaključak

Svi analizirani frazemi međusobno dijele isto značenje jer opisuju predmete, pojave ili događaje i, iako rjeđe, osobe koje su povod različitim nesporazumima i sukobima. U oblikovanju frazema *kamen razdora* i *kamień niezgody* očito je presudnu ulogu imala frazeološka igra zasnovana na kontaminaciji (kombinaciji) hrvatskih frazema *jabuka razdora* i *kamen smutnje (spoticanja)* odnosno *jablko niezgody* i *kamień obrazy* u poljskom jeziku. Analogno tomu, zaključujemo da su frazemi *jabuka razdora* i *kamen razdora* utjecali na stvaranje imeničkoga frazema *kost razdora* (posredno i neposredno) dok su frazemi *jablko niezgody* i *kamień niezgody* utjecali na nastanak frazema *kość niezgody*.⁸ Nije zanemariva niti uloga frazeografski ovjerena frazema *baciti kost između (među)* koga u procesu nastajanja hrvatskoga frazema *kost razdora*, neovisno o različitoj strukturi i leksičkom sastavu, kao ni poljskoga frazema *rzucićkości niezgody* u nastanku imeničkoga frazema *kość niezgody*.

Svi se analizirani frazemi odlikuju iznimnom učestalošću u obama jezicima, a posebno zastupljenošću u naslovima jer zbog svoje metaforičnosti i slikovitosti privlače pažnju recipijenta i potvrđuju obilježja atraktivnosti s obzirom na jaku poziciju u tekstu (Katnić-Bakaršić 1999: 60).

Jabuka razdora između sjevera i juga (N).

Prostor i prazan račun *kamen spoticanja* HSU-a (N).

Alergeni – *kamen smutnje* u kontroli hrane (N).

Pitanje imena Makedonije još uvijek *kamen smutnje* (G).

Moskiewski *kamień obrazy* (G).

Katyńska *kość niezgody* zostanie pochowana (N).

Unatoč njihovoj raznolikoj motiviranosti sve se sveze rabe u posve identičnim kontekstima i funkcioniraju kao sinonimni primjeri u frazeologiji obaju jezika. S obzirom na provedenu potpunu desemantizaciju, govornici zanemaruju njihovo podrijetlo pa čak i sliku te svoju pažnju usredotočuju isključivo na značenje – poruku koju prenose.

Bit će zanimljivo pratiti hoće li se pojaviti nove frazeološke igre u kojima će, možda, jedan od aktera biti neki od ovdje analiziranih frazema. Istodobno, valja promatrati i daljnju sudbinu predstavljenih sveza što, za početak, podrazumijeva propitivanje buduće leksikografske potvrde dosad neovjerenih frazema.

Nema sumnje da je i ovo istraživanje potvrdilo kako je frazeologija živi organizam u kojem se neprestano odvijaju zanimljivi procesi koji rezultiraju novim svezama u frazeološkom fondu. Njihovo nepoznavanje, dakako, uvijek može biti *kamen razdora (kamień niezgody)*, *kamen smutnje* odnosno *spoticanja (kamień obrazy)*, ali i *jabuka razdora (jablko niezgody)* ili *kost razdora (kość niezgody)*.

⁸ Podatak o početku uporabe frazema *kamen razdora* dao bi precizniji odgovor na pitanje koji je od dvaju navedenih frazema jače utjecao na nastanak sveze *kost razdora*, ali istodobno zahtijeva istraživanje koje nije provedeno.